षोडश: पाठ:

Lesson 16

वर्षासमय:

रामो लक्ष्मणं वदति:—

अयं स काल: सम्प्राप्त:
समयोऽद्य जलागम: ।
सम्पश्य त्वं नभो मेघै:
संवृतं गिरिसंन्निभै: ॥१॥

रज: प्रशान्तं सहिमोऽद्य वायु:
निदाघदोषप्रसरा: प्रशान्ता: ।
स्थिता हि यात्रा वसुधाधिपानां
प्रवासिनो यान्ति नरा: स्वदेशान् ॥२॥

क्वचित्प्रकाशं क्वचिदप्रकाशं
नभ: प्रकीर्णाम्बुधरं विभाति ।
क्वचित्क्वचित्पर्वतसंन्निरुद्धं
रूपं यथा शान्तमहार्णवस्य ॥३॥

समुद्वहन्त: सलिलातिभारं
बलाकिनो वारिधरा नदन्त: ।
महत्सु शृंगेषु महीधराणां
विश्रम्य विश्रम्य पुन: प्रयान्ति ॥४॥

प्रहर्षिता: केतकपुष्पगन्धम्
आघ्राय हृष्टा वननिर्झरेषु ।
प्रपातशब्दाकुलिता गजेन्द्रा:
सार्धं मयूरै: समदा नदन्ति ॥५॥

धारानिपातैरभिहन्यमाना:
कदम्बशाखासु विलम्बमाना: ।
क्षणार्जितं पुष्परसावगाढं
शनैर्मदं षट्चरणास्त्यजन्ति ॥६॥

मुक्तासकाशं सलिलं पतद्वै
सुनिर्मलं पत्रपुटेषु लग्नम् ।
हृष्टा विवर्णच्छदना विहंगा:
सुरेन्द्रदत्तं तृषिता: पिबन्ति ॥७॥

मत्ता गजेन्द्रा मुदिता गवेन्द्रा
वनेषु विश्रान्ततरा: मृगेन्द्रा: ।
रम्या नगेन्द्रा निभृता नरेन्द्रा:
प्रक्रीडितो वारिधरै: सुरेन्द्र: ॥८॥

वर्षप्रवेगा विपुला: पतन्ति
प्रवान्ति वाता: समुदीर्णघोषा: ।
प्रनष्टकूला: प्रवहन्ति शीघ्रं
नद्यो जलैर्विप्रतिपन्नमार्गा: ॥९॥

नरैर्नरेन्द्रा इव पर्वतेन्द्रा:
सुरेन्द्रदत्तै: पवनोपनीतै: ।
घनाम्बुकुम्भैर्धरणी विसृप्ता
तमोविलिप्ता न दिश: प्रकाशा: ॥१०॥

महान्ति कूटानि महीधराणां
धाराभिधौतान्यधिकं विभान्ति ।
महाप्रमाणैर्विपुलै: प्रपातै:
मुक्ताकलापैरिव लम्बमानै: ॥११॥

वहन्ति वर्षन्ति नदन्ति भान्ति
ध्यायन्ति नृत्यन्ति समाश्वसन्ति ।
नद्यो घना मत्तगजा वनान्ताः
प्रियाविहीनाः शिखिनः प्लवंगाः ॥१२॥ 27

(रामायणम्)

शब्दार्थाः
Meanings

गिरिसन्निभैः = resembling mountains
विभाति = shines
अर्णवस्य = of the ocean
समुद्वहन्तः = carrying
नदन्तः = making noise
निदाघः = heat
आघ्राय = having smelt
धरणीः = earth
षट्चरणाः = bees
धौतानि = white, clean
रजः = dust
प्लवंगाः = monkeys
शिखिनः = peacocks
महीधरः = mountain
विहङ्गः = bird

* * *